

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО
(для бакалаврів, спеціалістів)

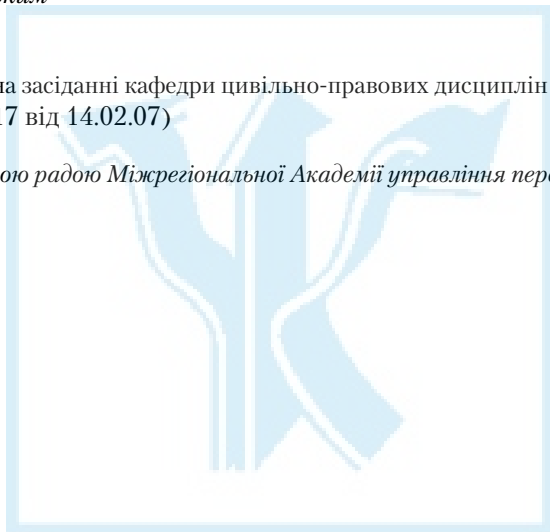
МАУП

Київ 2007

Підготовлено професором кафедри цивільно-правових дисциплін
Р. Б. Прилуцьким

Затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
(протокол № 17 від 14.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Прилуцький Р. Б. Навчальна програма дисципліни “Цивільне право” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2007. — 46 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Цивільне право”, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета, завдання і змістові модулі дисципліни

Реформування економічних відносин в Україні, запровадження та поступовий розвиток ринкових засад господарювання, інтеграційні процеси в європейське співтовариство об'єктивно зумовили необхідність реформування правової системи, форм і методів вивчення права. Навчальна програма дисципліни “Цивільне право” розроблена з урахуванням вимог класифікаційної характеристики зі спеціальності “Менеджмент організації” і ґрунтується на найновіших досягненнях вітчизняної науки теорії права, цивільного права та суміжних правових наук, міжнародного публічного права та на зарубіжному досвіді правового регулювання цивільних відносин. Курс “Цивільне право” передбачає нові форми і методи підготовки кадрів відповідно до вимог світового рівня, що висуваються державою до юридичної діяльності.

В основі вивчення дисципліни — Конституція України. Тематичною і методологічною основою комплексу є Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. з урахуванням положень прийнятого одночасно з ним Господарського кодексу України.

Мета дисципліни — опанування студентами основних теоретично-методологічних та практичних засад цивільно-правового регулювання особистих немайнових і майнових відносин в умовах ринкової економіки.

Завдання дисципліни — формування у студентів системи науково-теоретичних і практичних знань з цивільного права, визначення та розкриття змісту понять, категорій та інститутів цивільного права, законодавчих актів; вироблення поваги до законів, їх додержання і виконання у практичній діяльності.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

знати основні поняття, категорії та інститути цивільного права України, чинне цивільне законодавство, постанови, розпорядження, накази органів державної влади й управління, методичні, нормативні та інші матеріали; технічні засоби автоматизації довідково-інформативної роботи щодо законодавства та нормативних актів; поняття, принципи та способи здійснення і захисту цивільних прав;

уміти тлумачити та висвітлювати основні поняття, інститути, категорії цивільного права, правильно застосовувати нормативно-правові акти для розв'язання конкретних правових ситуацій, використовувати різноманітні цивільно-правові засоби у вирішенні економічних і соціальних завдань, захисті цивільних прав та інтересів суб'єктів цивільно-правових відносин; розробляти окремі цивільно-правові документи.

Цивільне право пов'язане з дисциплінами “Теорія держави і права”, “Господарське право”, “Підприємницьке право”, “Корпоративне право” та “Комерційне право”, Цивільне процесуальне право”, “Господарський процес”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назви змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Загальні положення цивільного права
1	Цивільне право як галузь права. Джерела цивільного права
2	Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин
3	Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин
4	Об'єкти цивільних прав
5	Правочини
6	Представництво в цивільному праві. Позовна давність
7	Особисті немайнові права фізичної особи
	Змістовий модуль II. Право власності та інші речові права. Право інтелектуальної власності
8	Загальні положення про право власності
9	Форми права власності
10	Захист права власності
11	Речові права на чуже майно
12	Право інтелектуальної власності

1	2
	Змістовий модуль III. Zobov'язальне право
13	Загальні положення про zobov'язання. Договір
14	Загальна характеристика договорів з передання майна у власність
15	Загальна характеристика договорів з передання майна у тимчасове користування
16	Загальна характеристика договорів щодо виконання робіт
17	Загальна характеристика договорів про надання послуг
18	Zobov'язання з надання фінансових послуг
19	Недоговірні zobov'язання
20	Відшкодування шкоди
	Змістовий модуль IV. Спадкове право
21	Загальні положення про спадкування
22	Спадкування за заповітом і законом
23	Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО”

Змістовий модуль I. Загальні положення цивільного права

Тема 1. Цивільне право як галузь права. Джерела цивільного права

Предмет, метод і функції цивільного права. Система цивільного права. Цивільні правовідносини, їх елементи і структура. Здійснення цивільних прав. Виконання цивільних обов'язків.

Джерела цивільного права: цивільне законодавство (нормативно-правові акти), звичай, договір. Поняття, структура та загальні засади цивільного законодавства. Співвідношення Цивільного кодексу України і Господарського кодексу України.

Опублікування цивільно-правових нормативних актів та набрання ними чинності. Державна реєстрація нормативно-правових актів. Дія цивільно-правових актів у часі, просторі щодо кола осіб. Зворот-

на сила закону. Аналогія закону й аналогія права. Цивільне законодавство та міжнародні договори.

Звичай як джерело цивільного права. Звичай ділового обороту.

Договір як джерело цивільного права, акти цивільного законодавства і договір. Нормативний договір. Типові та примірні договори.

Судова практика. Постанови Пленуму Верховного Суду України. Роз'яснення Президії Вищого Господарського суду України. Значення судової практики та практики міжнародного арбітражу в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства.

Література [2; 3; 24; 28; 48; 51; 55; 56; 64; 65; 74; 93; 95; 97]

Тема 2. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття фізичної особи. Ім'я та місце її проживання. Цивільна право- і дієздатність фізичної особи. Види цивільної дієздатності. Часткова, неповна та повна цивільна дієздатність. Надання повної цивільної дієздатності. Обмеження цивільної дієздатності, підстави та правові наслідки. Підстави та порядок визнання особи недієздатною. Порядок поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою й оголошення особи померлою. Правові наслідки оголошення фізичної особи померлою та її появи.

Акти цивільного стану. Опіка та піклування. Порядок встановлення та припинення опіки та піклування.

Фізична особа – підприємець. Право на здійснення підприємницької діяльності. Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності. Реєстрація фізичної особи – підприємця. Застосування до підприємницької діяльності фізичних осіб нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб.

Цивільно-правова відповідальність та банкрутство фізичної особи – підприємця. Управління майном, що використовується у підприємницькій діяльності, органом опіки та піклування.

Література [28; 84; 93; 95]

Тема 3. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття й ознаки юридичної особи. Цивільна право- і дієздатність юридичної особи. Місцезнаходження юридичної особи. Найменування юридичної особи. Особисті немайнові права юридичної особи.

Види та організаційно-правові форми юридичних осіб. Установи. Підприємницькі та неприємницькі товариства. Господарські товариства. Виробничий кооператив. Філії та представництва.

Створення, державна реєстрація юридичної особи. Припинення юридичних осіб, їх реорганізація та ліквідація. Управління юридичною особою. Відповідальність юридичних осіб.

Література [1; 12; 19; 22; 28; 31; 42; 43; 47; 80; 93; 95]

Тема 4. Об'єкти цивільних прав

Поняття та види об'єктів цивільних прав. Оборотоспроможність об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних прав. Поняття та класифікація речей. Нерухомі та рухомі речі. Державна реєстрація прав на нерухомість. Речі подільні та неподільні, визначені індивідуальними або родовими ознаками, споживні та неспоживні. Головна річ і приналежність, складові речі. Складні речі. Продукція, плоди та доходи. Майно. Підприємство як єдиний майновий комплекс. Гроші (грошові кошти). Валютні цінності. Поняття, групи та види цінних паперів як об'єктів цивільних прав.

Дії, послуги як об'єкти цивільного прав. Нематеріальні блага як об'єкти цивільного прав. Результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності. Інформація, особисті немайнові блага. Службова та комерційна таємниця як об'єкти цивільних правовідносин.

Література [23; 28; 33; 34; 68; 87; 93; 95]

Тема 5. Правочини

Поняття та види правочинів. Одно-, дво- або багатосторонні правочини. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Презумпція правомірності правочину.

Форма правочину, способи волевиявлення. Правочини, які можуть вчинятися усно. Правочини, які належить вчиняти у письмовій формі. Вимоги до письмової форми правочину. Нотаріальне посвідчення правочину. Державна реєстрація правочину. Місце вчинення правочину. Правочини, щодо яких правові наслідки пов'язуються з

настанням певної обставини (відкладальна, скасувальна обставина). Тлумачення змісту правочину.

Відмова від правочину. Недійсність правочину. Правові наслідки недійсності правочину, його частини. Правові наслідки недодержання вимоги щодо письмової форми правочину, вимоги закону про нотаріальне посвідчення одностороннього правочину, договору. Правові наслідки вчинення правочину малолітньою, неповнолітньою особою за межами їхньої цивільної дієздатності. Правові наслідки вчинення правочину фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за межами її цивільної дієздатності. Правові наслідки вчинення правочину без дозволу органу опіки та піклування. Правові наслідки вчинення правочину дієздатною фізичною особою, яка у момент його вчинення не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, правові наслідки вчинення правочину недієздатною фізичною особою. Правові наслідки укладення юридичною особою правочину, якого вона не мала права вчиняти. Правові наслідки вчинення правочину, який порушує публічний порядок. Правові наслідки правочину, який вчинено під впливом помилки, обману, насильства, у результаті зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною, під впливом тяжкої обставини. Правові наслідки фіктивного, удаваного правочину. Момент недійсності правочину.

Література [40; 44; 50; 81; 86; 90; 91; 93; 95; 98]

Тема 6. Представництво в цивільному праві.

Позовна давність

Поняття та підстави представництва. Правочини, які може вчиняти представник, правові наслідки вчинення правочину представником. Передоручення. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень.

Представництво за законом. Комерційне представництво. Представництво за довіреністю. Поняття, форма довіреності. Довіреність юридичної особи. Термін довіреності. Припинення представництва за довіреністю, скасування довіреності. Відмова представника від вчинення дій визначених довіреністю.

Строки у цивільному праві. Поняття та зміст строку позовної давності. Початок і перебіг строку позовної давності. Наслідки спливу строку позовної давності.

Література [28; 71; 93; 95]

Тема 7. Особисті немайнові права фізичної особи

Поняття особистого немайнового права. Види особистих немайнових прав. Зміст особистого немайнового права.

Здійснення особистих немайнових прав. Забезпечення здійснення особистих немайнових прав. Захист особистого немайнового права. Поновлення порушеного особистого немайнового права. Спростування недостовірної інформації. Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права. Правові наслідки невиконання рішення суду про захист особистого немайнового права. Право фізичної особи, особисте немайнове право якої порушено, на відшкодування майнової та (або) моральної шкоди.

Особисті немайнові права, які забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя. Право на усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю. Право на охорону здоров'я. Право на медичну допомогу. Право на інформацію про стан свого здоров'я. Право на таємницю про стан здоров'я. Права особи, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я. Право на свободу, особисту недоторканність. Право на донорство. Право на сім'ю. Право на опіку або піклування. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Право на ім'я, зміну та використання імені. Право на повагу щодо гідності та честі. Право на повагу до людини, яка померла. Право на недоторканність ділової репутації. Право на індивідуальність. Право на особисте життя та його таємницю. Право на інформацію. Право на особисті папери та на розпорядження ними. Право на ознайомлення з особистими паперами, які передані до фонду бібліотек або архівів. Право на таємницю кореспонденції. Захист інтересів особи при проведенні фото-, кіно-, теле- і відеозйомок. Охорона інтересів особи, яка зображена на фотографіях та у творах образотворчого мистецтва. Право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Право на місце проживання. Право на недоторканність житла. Право на вибір роду занять. Право на пересування. Право на свободу об'єднання. Право на мирні зібрання.

Література [6; 13; 26; 45; 46; 76–78; 93; 95]

Змістовий модуль II. Право власності та інші речові права. Право інтелектуальної власності

Тема 8. Загальні положення про право власності

Поняття та види речових прав. Поняття та зміст права власності. Суб'єкти права власності, здійснення права власності, межі здійснення права власності. Особливості здійснення права власності на національні, культурні та історичні цінності. Використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності.

Непорушність права власності. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення майна. Форми права власності.

Підстави для набуття права власності. Законність набуття права власності. Набуття права власності юридичною особою публічного права. Набуття добросовісним набувачем права власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права.

Первісні і похідні способи (підстави) набуття права власності. Набуття права власності на новостворене майно (виробництво), на перероблену річ (специфікація). Привласнення загальнодоступних дарів природи. Набуття права власності на безхазяйну річ, на рухому річ, від якої власник відмовився. Набуття права власності на знахідку. Право особи, яка знайшла загублену річ, на винагороду та відшкодування витрат, пов'язаних зі знахідкою. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину, відшкодування витрат на утримання домашньої тварини та виплата винагороди. Набуття права власності на скарб. Набувальна давність. Відумерлість майна.

Похідні способи набуття права власності — набуття права власності за правочинами, договорами, сервітутами, у спадщину. Момент виникнення права власності у набувача за договором. Набуття права власності у разі приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності.

Підстави припинення права власності. Відмова від права власності. Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати. Припинення права власності внаслідок знищення майна. Викуп земельної ділянки у зв'язку з суспільною необхідністю. Припинення права власності на нерухоме майно у зв'язку з викупом земельної ділянки, на якій воно розміщене. Викуп пам'ятки історії та культури. Реквізиція. Конфіскація.

Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку). Право власності на зем-

лю іноземних фізичних і юридичних осіб, фізичних осіб без громадянства. Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво.

Право власності на житло. Поняття житла. Житловий будинок як об'єкт права власності. Квартира як об'єкт права власності. Права власника житлового будинку, квартири. Права житлобудівного (житлового) кооперативу, та їхніх членів на квартиру в будинку кооперативу. Об'єднання власників житлових будинків, квартир.

Література [15; 16; 28; 53; 54; 72; 79; 93; 95; 99]

Тема 9. Форми права власності

Право власності Українського народу. Поняття та зміст права державної власності. Підстави для виникнення та припинення права державної власності. Здійснення права державної власності та його правовий режим. Управління державною власністю.

Право комунальної власності. Підстави виникнення та припинення права комунальної власності. Управління майном, що є у комунальній власності. Передача державного та комунального майна.

Поняття та суб'єкти права приватної власності. Право власності фізичних та юридичних осіб. Об'єкти права приватної власності фізичних та юридичних осіб. Склад, кількість та вартість майна, яке може бути у власності фізичних та юридичних осіб. Набуття та припинення права приватної власності фізичних та юридичних осіб.

Поняття і види права спільної власності. Право спільної часткової власності. Визначення часток у праві спільної часткової власності. Утримання майна, що є у спільній частковій власності. Здійснення права спільної часткової власності. Плоди, продукція та доходи від використання майна, що перебуває у спільній частковій власності. Право співвласника розпоряджатися своєю часткою у праві спільної часткової власності. Переважне право купівлі частки у спільній частковій власності.

Право спільної сумісної власності. Суб'єкти права спільної сумісної власності. Здійснення права спільної сумісної власності. Поділ та виділення частки із майна, що є у спільній сумісній власності. Звернення щодо стягнення на частку майна, яке є у спільній сумісній власності.

Колективна власність.

Література [28; 57; 72; 85; 93; 95]

Тема 10. Захист права власності

Основні засади захисту права власності. Забезпечення державою рівного захисту прав усіх суб'єктів права власності. Неможливість позбавлення права власності протиправним шляхом; право власника вимагати усунення всяких порушень його права, усунення будь-яких перешкод з боку інших осіб, пов'язаних із здійсненням ним володіння, користування або розпорядження належним йому майном, у тому числі у майбутньому; право власника відшкодування завданої йому майнової та моральної шкоди; право власника на відшкодування з боку держави заподіяних збитків у разі прийняття державою законодавчого акта, який припиняє права власності; захист права власності судом; поширення положень щодо захисту права власності на особу, яка хоч і не є власником, але володіє майном на законній підставі, в тому числі правом на захист від власника (титульне володіння).

Позов про заборону вчинення дій, які можуть порушити право власності у майбутньому, або про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню (прогнібіторний позов).

Витребування майна власником із чужого володіння (віндикаційний позов). Витребування майна власником із чужого незаконного володіння. Витребування майна власником від добросовісного набувача. Витребування грошей та цінних паперів. Розрахунки при витребуванні майна із чужого незаконного володіння.

Захист права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння. Позов про усунення перешкод у здійсненні права користування та розпоряджання своїм майном (негаторний позов). Позов про визнання права власності. Визнання незаконним правового акта, що порушує право власності. Відшкодування шкоди, завданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку зі зниженням їх цінності.

Література [28; 57; 72; 93; 95]

Тема 11. Речові права на чуже майно

Поняття та види речових прав на чуже майно. Право володіння чужим майном. Суб'єкти права володіння чужим майном. Об'єкти права володіння. Спільне володіння. Правомірність права володіння. Виникнення права володіння. Припинення права володіння. Захист права володіння майном. Захист володіння від порушень, не

пов'язаних із втратою володіння. Захист добросовісного власника проти власника. Обов'язок недобросовісного володільця негайно повернути майно особі, яка має на це майно право власності чи інше законне право або яка є добросовісним володільцем.

Право користування чужим рухомим майном (сервітут). Види сервітутів. Земельний та особистий сервітут. Встановлення сервітуту. Зміст сервітуту. Припинення сервітуту. Захист сервітутних прав.

Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном (будівлею, спорудою тощо). Право членів сім'ї власника житла на користування цим житлом. Право члена житлобудівного і житлового кооперативу на не викуплену кооперативну квартиру. Право користування чужим рухомим майном без одержання доходу (узус). Право користування чужим майном із одержанням доходів (узуфрукт).

Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевіс). Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки землекористувача (емфітевти). Припинення емфітевісу. Захист емфітевісу.

Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови. Строк суперфіцію. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови. Права та обов'язки землекористувача. Припинення права користування земельною ділянкою для забудови. Правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою. Захист суперфіцію.

Література [67; 72; 93; 95]

Тема 12. Право інтелектуальної власності

Поняття права інтелектуальної власності. Творча діяльність. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності.

Об'єкти права інтелектуальної власності. Особисті немайнові і майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності. Використання об'єкта права ін-

телектуальної власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору. Права інтелектуальної власності на об'єкт за замовленням.

Наслідки порушення права інтелектуальної власності. Захист права інтелектуальної власності судом.

Поняття і джерела авторського права. Об'єкти авторського права. Твори, які не є об'єктами авторського права. Права на проекти офіційних документів, символів і знаків. Виникнення авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Особисті немайнові права автора. Забезпечення недоторканності твору. Майнові права інтелектуальної власності на твір. Використання твору. Використання твору за згодою автора. Правомірне використання твору без згоди автора. Право автора на оплату за використання його твору.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір. Наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір. Право автора на частку від суми продажу оригіналу твору. Спадкування авторських майнових прав.

Поняття та джерела суміжних прав. Об'єкти суміжних причин. Суб'єкти суміжних прав. Види суміжних прав. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт суміжних прав. Виникнення і здійснення суміжних прав. Використання виконання. Права виконавців. Використання фонограми, відеограм. Використання передачі (програми) організації мовлення. Строк чинності суміжних майнових прав.

Поняття наукового відкриття. Право на наукове відкриття.

Поняття та загальна характеристика права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, на компонування інтегральної мікросхеми, об'єкти раціоналізаторської пропозиції, нові сорти рослин і породи тварин, комерційне найменування, торговельну марку, географічне зазначення, комерційну таємницю.

Види договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Ліцензійний договір. Договір про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Договір комерційної концесії.

Література [66; 73; 93; 95]

Змістовий модуль III. Zobov'язальне право

Тема 13. Загальні положення про zobov'язання. Договір

Поняття zobov'язання та підстави його виникнення. Класифікація zobov'язань. Сторони zobov'язання. Третя особа у zobov'язанні. Підстави та порядок заміни кредитора у zobov'язанні.

Загальні умови виконання zobov'язань. Неприпустимість односторонньої відмови від zobov'язання. Виконання zobov'язання належними сторонами. Виконання обов'язку боржника іншою особою. Виконання zobov'язання частинами. Строк виконання zobov'язання. Дострокове виконання zobov'язання. Місце виконання zobov'язання. Валюта виконання грошових zobov'язань. Солідарна вимога кредиторів. Солідарний обов'язок боржників. Право регресу в солідарних zobov'язаннях. Підтвердження виконання zobov'язання.

Поняття та види забезпечення виконання zobov'язання. Форма правочину щодо забезпечення виконання zobov'язання. Загальні умови забезпечення виконання zobov'язання. Поняття та види неустойки. Предмет та розмір неустойки. Підстави виникнення права на неустойку. Правові наслідки сплати (передання) неустойки. Поручка, гарантія, завдаток, притримання. Застава.

Підстави припинення zobov'язання. Припинення zobov'язання виконанням. Припинення zobov'язання зарахуванням. Недопустимість зарахування зустрічних вимог. Зарахування у випадку заміни кредитора. Припинення zobov'язання за домовленістю сторін та прощенням боргу. Припинення zobov'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі. Припинення zobov'язання неможливістю його виконання. Припинення zobov'язання смертю фізичної особи. Припинення zobov'язання ліквідацією юридичної особи.

Правові наслідки порушення zobov'язання. Відповідальність за порушення zobov'язання. Відшкодування збитків, завданих порушенням zobov'язання. Збитки і неустойка. Відповідальність за порушення грошового zobov'язання. Відповідальність і виконання zobov'язання в натурі.

Поняття та види договору. Свобода договору. Обов'язковість договору. Зміст договору. Типові та істотні умови договору. Предмет, строк, ціна договору. Класифікація договорів. Публічний договір. Договір приєднання. Попередній договір. Договір на користь третьої особи. Тлумачення умов договору.

Укладення договору. Форма договору. Момент укладення договору. Пропозиція укласти договір (оферта). Прийняття пропозиції (акцепт). Місце укладення договору. Вирішення переддоговірних спорів. Зміна або розірвання договору.

Література [4; 5; 8–11; 17; 18; 27; 29; 35; 51; 52; 59; 60; 70; 82; 83; 92; 94; 96]

Тема 14. Загальна характеристика договорів з передання майна у власність

Поняття договору купівлі-продажу. Предмет договору купівлі-продажу. Право на продаж товару. Форма окремих видів договорів купівлі-продажу. Обов'язок продавця попередити покупця про права третіх осіб на товар, що продається. Обов'язки покупця і продавця у разі пред'явлення третьою особою позову про витребування товару. Відповідальність продавця у разі відсудження товару у покупця. Обов'язок продавця передати товар покупцеві. Строк виконання обов'язку передати товар. Момент виконання обов'язку продавця передати товар. Правові наслідки відмови продавця передати товар. Обов'язок продавця зберігати проданий товар. Перехід ризику випадкового знищення або випадкового пошкодження товару.

Ціна товару. Оплата товару. Попередня оплата товару. Продаж товару в кредит. Особливості оплати товару з розстроченням платежу. Страхування товару. Збереження права власності за продавцем.

Договір роздрібною купівлі-продажу. Особливості договору купівлі-продажу об'єктів приватизації. Правове регулювання купівлі продажу на біржах, аукціонах, конкурсі.

Поняття, ознаки та правова природа договору поставки. Сторони договору поставки. Предмет, кількість та асортимент поставки. Строк та порядок поставки товарів. Правове регулювання договору поставки.

Поняття та істотні умови договору контракції сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу (договір енергопостачання).

Договір міни (бартеру). Договір дарування. Пожертва та права пожертвувача.

Поняття договору ренти. Форма договору ренти. Сторони у договорі ренти. Передання майна під виплату ренти. Забезпечення виплати ренти. Відповідальність за прострочення виплати ренти. Пере-

дання прав одержувача ренти іншим особам. Форма і розмір ренти. Строк виплати ренти.

Поняття договору довічного утримання (догляду). Форма договору довічного утримання (догляду). Сторони в договорі довічного утримання. Особливості укладення договору довічного утримання (догляду) щодо майна, що є у спільній сумісній власності.

Література [8; 28; 41; 61; 62; 75; 94; 96]

Тема 15. Загальна характеристика договорів з передавання майна у тимчасове користування

Поняття договору найму. Предмет договору найму. Право передавання майна у найм. Плата за користування майном. Строк договору найму. Правові наслідки продовження користування майном після закінчення строку договору найму. правонаступництво у разі зміни власника речі, переданої у найм. Страхування речі, переданої у найм.

Прокат. Договір прокату. Предмет договору прокату. Плата за прокат речі. Право наймача на відмову від договору прокату. Особливості договору прокату.

Найм (оренда) земельної ділянки. Правове регулювання найму земельної ділянки. Предмет найму земельної ділянки. Суб'єкти договору найму земельної ділянки. Форма договору найму земельної ділянки. Державна реєстрація договору найму земельної ділянки. Строк найму земельної ділянки. Плата за користування земельною ділянкою.

Найм (оренда) будівлі або іншої капітальної споруди. Форма договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. Державна реєстрація договору найму будівлі або іншої капітальної споруди. Передача будівлі або іншої капітальної споруди у найм. Надання наймачеві права користування земельною ділянкою. Плата за користування будівлею або іншою капітальною спорудою.

Найм (оренда) транспортного засобу. Предмет договору найму транспортного засобу. Форма договору найму транспортного засобу. Діяльність наймача транспортного засобу. Витрати, пов'язані з використанням транспортного засобу. Страхування транспортного засобу. Правові наслідки пошкодження транспортного засобу. Правові наслідки заподіяння шкоди іншій особі у зв'язку з використанням транспортного засобу. Особливості найму транспортного засобу з екіпажем, який його обслуговує.

Лізинг. Договір лізингу. Правове регулювання лізингу. Предмет договору. Види лізингу. Прямий, непрямий, фінансовий, оперативний, зворотний, пайовий, міжнародний лізинг. Форма та зміст договору лізингу. Права та обов'язки лізингодавця. Права та обов'язки лізингоодержувача. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження предмета договору лізингу. Відповідальність продавця (постачальника) предмета договору лізингу. Відмова від договору лізингу.

Договір найму житла. Форма договору найму житла. Предмет договору найму житла. Сторони у договорі найму житла. правонаступництво у разі зміни власника житла, переданого у найм. Обов'язки наймача житла. Наймач та особи, які постійно проживають разом з ним. Право наймача та осіб, які постійно проживають разом з ним, на вселення інших осіб у житло. Тимчасові мешканці. Переважні права наймача житла. Розірвання договору найму житла. Правові наслідки розірвання договору найму житла.

Позичка. Договір позички, оплатна, неоплатна позичка. Форма договору позички. Позичкодавець. Правові наслідки невиконання обов'язку передати річ у користування. Строк договору позички. Право позичкодавця на відчуження речі. Обов'язки користувача. Розірвання договору позички. Припинення договору позички. Правові наслідки неповернення речі після закінчення строку користування нею.

Література [28; 36; 37; 94; 96]

Тема 16. Загальна характеристика договорів щодо виконання робіт

Зобов'язання з виконання робіт. Договір підряду. Генеральний підрядник і субпідрядник. Виконання роботи з матеріалу підрядника та його засобами. Виконання роботи з матеріалу замовника. Обов'язок підрядника зберігати надане йому майно. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу. Ціна роботи, кошторис. Ощадливість підрядника. Строки виконання робіт. Обставини, про які підрядник зобов'язаний попередити замовника. Правові наслідки невиконання замовником вимог підрядника. Права замовника під час виконання роботи. Сприяння замовника. Невиконання замовником обов'язків за договором підряду. Права замовника в разі порушення підрядником договору підряду. Обов'язок замовника прийняти роботу, виконану підрядником. Порядок оплати роботи. Розрахунки між

сторонами у разі випадкового знищення предмета підядру або неможливості закінчення роботи. Право підрядника на притримування. Якість роботи. Відповідальність підрядника за неналежну якість роботи. Гарантія якості роботи. Порядок обчислення гарантійного строку. Обов'язок підрядника передати інформацію замовникові, конфіденційність одержаної сторонами інформації. Відповідальність за договором підядру. Позовна давність, що застосовується до вимог щодо неналежної якості роботи. Початок перебігу позовної давності в окремих випадках.

Побутовий підряд. Договір побутового підядру. Форма договору побутового підядру. Гарантії прав замовника. Надання замовникові інформації про роботу. Публічна пропозиція роботи. Виконання роботи за договором побутового підядру з матеріалу підрядника. Виконання роботи за договором побутового підядру з матеріалів замовника. Права замовника у разі істотного порушення підрядником договору побутового підядру. Розмір плати за договором побутового підядру. Правові наслідки нез'явлення замовника за одержанням роботи.

Будівельний підряд. Право власності на об'єкт будівництва. Проектно-кошторисна документація. Внесення змін до проектно-кошторисної документації. Забезпечення будівництва та оплата робіт. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження об'єкта. Обов'язок підрядника страхувати об'єкт будівництва. Передання та прийняття робіт. Відповідальність підрядника. Гарантії якості в договорі будівельного підядру. Усунення недоліків за рахунок замовника. Відповідальність замовника.

Підряд на проектні та пошукові роботи. Договір підядру на проведення проектних і пошукових робіт. Вихідні дані для проведення проектних і пошукових робіт. Обов'язки замовника. Обов'язки підрядника. Відповідальність підрядника за недоліки документації та робіт.

Підряд на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Виконання робіт. Передання, прийняття та оплата робіт. Конфіденційність відомостей про договір. Права сторін на результати робіт. Обов'язки виконавця. Обов'язки замовника. Наслідки неможливості досягнення результату. Відповідальність виконавця за порушення договору.

Література [28; 94; 96]

Тема 17. Загальна характеристика договорів про надання послуг

Договір про надання послуг. Виконання договору про надання послуг. Плата за договором про надання послуг. Відшкодування виконавцеві фактичних витрат за договором про безоплатне надання послуг. Строк договору про надання послуг. Відповідальність виконавця за порушення договору про надання послуг. Розірвання договору про надання послуг.

Загальні положення про перевезення. Договір перевезення вантажу. Договір перевезення пасажирів та багажу. Права пасажирів. Договір чартеру (фрахтування). Перевезення у прямому змішаному сполученні. Довгостроковий договір. Перевезення транспортом загального користування.

Транспортне експедирування. Договір транспортного експедирування. Форма договору транспортного експедирування. Плата за договором експедирування. Виконання договору транспортного експедирування. Документи та інша інформація, що надаються експедиторові. Відповідальність експедитора за договором транспортного експедирування. Відмова від договору транспортного експедирування.

Загальні положення про зберігання. Договір зберігання. Форма договору зберігання. Строк зберігання. Правові наслідки відмови поклажадавця від передання речі на зберігання.

Зберігання в товарному складі. Поняття товарного складу. Договір складського зберігання. Зберігання речей, визначених родовими ознаками. Огляд товару. Зміна умов зберігання та стан товарів. Складські документи. Подвійне складське свідоцтво. Права володільця складського та заставного свідоцтва. Передання складського та заставного свідоцтва. Просте складське свідоцтво. Видача товару за подвійним складським свідоцтвом.

Спеціальні види зберігання. Зберігання речі у ломбарді. Зберігання цінностей у банку. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що не охороняється банком. Зберігання речей у камерах схову транспортних організацій. Зберігання речей у гардеробі організації. Зберігання речей пасажирів під час його перевезення. Зберігання речей у готелях. Зберігання речей, що є предметом спору (секвестр). Зберігання автотранспортних засобів. Договір охорони.

Договір доручення. Договір комісії. Управління майном.

Література [16; 25; 28; 30; 32; 54; 94; 96]

Тема 18. Зобов'язання з надання фінансових послуг

Поняття та правове регулювання фінансових послуг. Договір позики. Форма договору позики. Проценти за договором позики. Обов'язок позичальника повернути позику. Наслідки порушення договору позичальником. Оспорювання договору позики. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником. Новація боргу у позикові зобов'язання.

Кредит. Кредитний договір. Форма кредитного договору. Відмова від надання або одержання кредиту. Комерційний кредит.

Банківський вклад. Договір банківського вкладу. Форма договору банківського вкладу. Види банківських вкладів. Проценти на банківський вклад. Внесення грошових коштів на рахунок вкладника іншою особою. Договір банківського вкладу на користь третьої особи. Ощадна книжка. Ощадний (депозитний) сертифікат.

Поняття та правове регулювання кредитно-розрахункових відносин. Договір банківського рахунка. Укладення договору банківського рахунка. Операції за рахунком, що виконуються банком. Форми розрахунків. Види безготівкових розрахунків. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки за акредитивом. Розрахунки за інкасовими дорученнями. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

Факторинг. Поняття договору факторингу. Предмет договору факторингу. Сторони у договорі факторингу. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги. Відповідальність клієнта перед фактором. Виконання боржником грошової вимоги факторові. Наступне відступлення права грошової вимоги. Права фактора. Зустрічні вимоги боржника та захист прав боржника.

Страховання. Види страхування. Предмет договору страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Страхова сума. Форма договору страхування. Істотні умови договору страхування. Момент набрання чинності договором страхування. Сторони у договорі страхування. Страховики, страхувальники. Укладення договору страхування на користь третьої особи. Вигодонабувачі. Співстрахування. Договір страхування одного й того самого об'єкта. Договір перестрахування. Обов'язки страховика. Обов'язки страхувальника. Страховий платіж (внесок, премія) і страховий тариф. Страхова оцінка. Умови та порядок здійснення страхової виплати. Відмова від

здійснення страхової виплати. Відповідальність страховика. Перехід до страховика прав страхувальника щодо особи, відповідальної за завдані збитки. Зміна страхувальника — фізичної особи у договорі страхування. Наслідки припинення юридичної особи — страхувальника. Наслідки визнання страхувальника — фізичної особи недієздатною або обмеження її цивільної дієздатності. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування. Обов'язкове страхування.

Література [7; 88; 94; 96]

Тема 19. Недоговірні зобов'язання

Публічна обіцянка винагороди. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Зміст завдання. Строк (термін) виконання завдання. Зміна умов публічної обіцянки винагороди. Правові наслідки виконання завдання. Припинення зобов'язання у зв'язку з публічною обіцянкою винагороди. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Право на оголошення конкурсу. Умови конкурсу. Зміна умов конкурсу. Відмова від проведення конкурсу. Переможець конкурсу. Особливості оцінювання результатів інтелектуальної, творчої діяльності, подані на конкурс. Права переможця конкурсу. Повернення учаснику конкурсу речі, поданої на конкурс.

Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Право на вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Надання звіту про вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Рятування здоров'я та життя фізичної особи. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи.

Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Відшкодування внаслідок цієї шкоди.

Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Загальні положення про зобов'язання у зв'язку з набуттям, збережен-

ням майна без достатньої правової підстави. Повернення в натурі безпідставно набутого майна. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

Література [39; 94; 96]

Тема 20. Відшкодування шкоди

Відшкодування шкоди (деліктна відповідальність). Поняття та особливості деліктної відповідальності. Елементи складу цивільного правопорушення, протиправна поведінка, шкода, причинний зв'язок, вина. Протиправне порушення (делікт), протиправна дія, бездіяльність, шкода майнова, немайнова (моральна). Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду та способи такого відшкодування. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди. Значення умислу, необережності, грубої необережності. Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність. Підстави для компенсації моральної (немайнової) шкоди. Розмір компенсації за моральну шкоду. Відшкодування моральної шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи. Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами. Право зворотної вимоги до винної особи.

Відповідальність за шкоду, завдану особами з різними вадами дієздатності. Відшкодування шкоди, завданої малолітньою особою. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою після набуття нею повної цивільної дієздатності. Відшкодування шкоди, завданої кількома малолітніми, неповнолітніми особами. Відшкодування шкоди батьками, позбавленими батьківських прав. Відшкодування шкоди, завданої недієздатною фізичною особою. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.

Відшкодування шкоди, завданої правомірними діями. Відшкодування шкоди, завданої особою в разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності.

Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою. Відповідальність за шкоду, завдану органами влади та їх посадовими особами. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину. Відповідальність юридичної або фізичної особи за шкоду, завдану їхнім працівником чи іншою особою. Відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Відшкодування ядерної шкоди. Відповідальність за шкоду, завдану ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Література [14; 18; 49; 63; 69; 89; 94; 96]

Змістовий модуль IV. Спадкове право

Тема 21. Загальні положення про спадкування

Поняття “спадкування”. Види спадкування. Склад спадщини. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини. Відкриття спадщини. Місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Право на спадкування. Усунення від права на спадкування. Особливості спадкування окремих видів майна. Спадкування права на земельну ділянку. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності. Право на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, соціальних виплат, які належали спадкодавцеві. Спадкування права на вклад у банківських (кредитних) установах. Спадкування права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування). Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.

Поняття спадкового договору. Сторони у спадковому договорі. Форма спадкового договору. Обов'язки набувача за спадковим договором. Особливості спадкового договору з участю подружжя. Розірвання спадкового договору. Забезпечення виконання спадкового договору.

Література [38; 94; 96]

Тема 22. Спадкування за заповітом і законом

Поняття заповіту. Право на заповіт. Право заповідача на призначення спадкоємців. Право заповідача на визначення обсягу спадщини, що має успадковуватися за заповітом. Право заповідача на заповідальний відказ. Предмет заповідального відказу. Припинення чинності заповідального відказу. Право заповідача на покладення на спадкоємця інших обов'язків. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Підпризначення спадкоємців. Встановлення сервітуту у заповіті. Загальні вимоги до форми заповіту. Посвідчення заповіту нотаріусом. Посвідчення нотаріусом секретних заповітів. Оголошення нотаріусом секретного заповіту. Посвідчення заповіту посадовою, службовою особою органу місцевого самоврядування. Посвідчення заповіту іншою службовою, посадовою особою. Посвідчення заповіту при свідках. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Таємниця заповіту. Тлумачення заповіту. Недійсність заповіту.

Спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування. Спадкування усиновленими та усиновлювачами. Перша черга спадкоємців за законом. Друга черга спадкоємців за законом. Четверта черга спадкоємців за законом. П'ята черга спадкоємців за законом. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.

Література [28; 94; 96]

Тема 23. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину

Прийняття спадщини. Подання заяви про прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Прийняття заповідального відказу. Наслідки пропущення строку для прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини. Право на відмову від прийняття спадщини на користь іншої особи. Правові наслідки відмови від спадщини. Перехід права на прийняття спадщини. Відумерлість спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Переважне право окремих спадкоємців на виділення їм певного майна в натурі. Перерозподіл спадщини. Пред'явлення кредиторами померлого претензій до спадкоємців. Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора. Охорона спадкового майна. Охорона спадщини виконавцем заповіту. Управління спадщиною.

Право заповідача на призначення виконавця заповіту. Призначення виконавця заповіту за ініціативою спадкоємців. Призначення виконавця заповіту нотаріусом. Згода особи на призначення її виконавцем заповіту. Право виконавця заповіту на відмову від здійснення своїх повноважень. Повноваження виконавця заповіту. Право виконавця заповіту на плату за виконання своїх повноважень. Контроль за виконанням заповіту. Право на оскарження дій виконавця заповіту. Строк чинності повноважень виконавця заповіту. Право виконавця заповіту на відмову від здійснення своїх повноважень.

Оформлення права на спадщину. Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину. Обов'язок спадкоємця звернутися за свідоцтвом про право на спадщину на нерухоме майно. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину. Державна реєстрація права на спадщину. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину.

Література [94; 96]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота складається з теоретичного завдання із двох питань, та задачі. Теоретичне завдання необхідно виконати у вигляді реферату з повних та обґрунтованих відповідей на питання з посиланням на нормативно-правові акти і науково-теоретичні джерела за темою завдання. Посилання необхідно робити у квадратних дужках, вказуючи відповідний номер джерела за списком використаної літератури та номер сторінки. Необхідно проаналізувати Конституцію України, Цивільний кодекс України, за необхідності інші кодекси, закони та підзаконні нормативні акти, що регулюють досліджуване питання, навчальну та наукову літературу, наявну судову практику з тим, щоб висвітлити поняття, особливості правового регулювання відносин, понять, інститутів, що стосуються теми, наявні суперечності, складнощі застосування правових норм чи нерегульованість певних питань, науково-теоретичні погляди, позиції тощо.

Вирішення завдань повинне ґрунтуватися на відповідних положеннях нормативно-правових актів, розкривати всі спірні аспекти і містити повні відповіді на додаткові питання.

Наприкінці наводиться список використаної літератури, де вказуються нормативно-правові акти та література, на які студент посилається при написанні роботи. Список складається з повної назви

нормативно-правового акта, автора (авторів) підручника, монографії, статті тощо.

Титульний лист оформлюється відповідно до методичних вказівок щодо контрольних робіт. Студент повинен підписати роботу, зазначивши дату її виконання, і у зазначений термін подати на перевірку.

Завдання для контрольних робіт складені у десяти варіантах. Варіант контрольної роботи вибирається за останньою цифрою номера залікової книжки студента. Наприклад, якщо остання цифра залікової книжки “1”, то студент повинен виконувати перший варіант контрольної роботи і т. д.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант I

1. Цивільне право як галузь права. Джерела цивільного права.
2. Договір підяду: поняття, види, характеристика та правове регулювання.

Задача

Громадянин Шатило І. подав до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини, яку він дістав за заповітом після смерті його батька, — будинок і легковий автомобіль “Мерседес” — та одночасну відмову від прийняття автомобіля “Лада” на користь свого сина Шатило П. Нотаріус після шести місяців з моменту відкриття спадщини видав кожному з них окремо свідоцтво про право на спадщину. Через кілька місяців рідний брат Шатило І. — Шатило С. звернувся до суду з позовною заявою щодо визнання зазначених свідоцтв про право на спадщину недійсними і визнання його права на всю спадщину, оскільки він у цьому заповіті був підпризначений спадкоємцем, якщо Шатило І. відмовиться від прийняття спадщини за заповітом, а про відмову останнього від спадщини довідався тільки тоді, коли Шатило П. почав їздити на автомобілі “Лада”. Крім того, йому стало відомо, що Шатило І. був присутнім під час складання заповіту на його користь у нотаріальній конторі, а це, на його думку, є підставою для визнання заповіту недійсним.

Яке рішення повинен винести суд? Який порядок складання заповіту, прийняття спадщини за заповітом та відмови від неї?

Варіант II

1. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.
2. Поняття шкоди, завданої фізичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду, та порядок її відшкодування.

Задача

Згідно з договором зберігання № 1/02 від 26.02.05 Товариство з обмеженою відповідальністю “Плай” (далі — Замовник) передало на зберігання Відкритому акціонерному товариству “Житлобуд-2” (далі — Зберігач) 140,0 т цементу (далі — Товар) вартістю 21 000 грн. Термін зберігання — з 26.02 по 20.12.05 Відповідно до п. 4 договору в разі невиконання або неналежного виконання договору винна в цьому сторона за договором зобов'язувалась відшкодувати другій стороні всі реальні збитки, завдані таким невиконанням чи неналежним виконанням. У разі втрати Товару або його несанкціонованого Замовником використання Зберігачем для власних потреб останній зобов'язувався сплатити Замовнику пеню у розмірі 2 % вартості такого Товару за кожен день неповернення товару чи несплати його вартості з моменту виявлення такого порушення.

19.03.05 було складено і підписано сторонами акт про те, що Зберігач без дозволу Замовника використав Товар у повному обсязі для власних потреб, не може негайно його видати Замовнику і зобов'язується повернути Замовнику таку ж кількість Товару протягом трьох днів або сплатити його вартість, а також пеню за умовами договору.

30.05.05 Замовник звернувся до господарського суду з позовом до Зберігача з вимогою про відшкодування вартості Товару, збитків у вигляді не отриманого прибутку у розмірі 25 % вартості Товару і сплату пені за весь термін невиконання умов договору.

Чи обґрунтовані вимоги Замовника? Яке рішення повинен ухвалити суд? Підрахуйте суму позовних вимог, яка може бути задоволена судом.

Варіант III

1. Господарські товариства: поняття, види та загальна характеристика.
2. Захист права власності.

Задача

20.04.05 приватне підприємство “Пробос” (далі — Підприємство) отримало ліцензію на право здійснення підприємницької діяльності із заготівлі, переробки, металургійної переробки металобрухту чорних металів. У березні 2006 р. Підприємство отримало листа від Управління промисловості обласної державної адміністрації, в якому повідомлялось, що згідно з наказом Міністерства промислової політики України від 12.02.05 всі суб'єкти господарювання, у тому числі і Підприємство, зобов'язані протягом трьох місяців переоформити ліцензію на заготівлю, переробку, металургійну переробку металобрухту чорних металів. До отримання нової ліцензії зазначена діяльність Підприємства призупиняється, а в разі непереоформлення ліцензії діяльність буде припинена повністю. Директор Підприємства звернувся до Міністерства юстиції України з запитом про законність наказу.

Яке роз'яснення повинне надати Міністерство юстиції України? Який порядок набрання чинності підзаконними нормативними актами? Чи підлягає ліцензуванню зазначена у задачі господарська діяльність? Якщо так, то які порядок видачі і термін дії ліцензії, підстави для внесення змін?

Варіант IV

1. Акціонерне товариство: поняття, види, правовий статус та порядок створення.

2. Договір довічного утримання і спадковий договір: поняття, загальна характеристика, відмінності, порядок укладення, припинення та розірвання.

Задача

Товариство з обмеженою відповідальністю “Лада-Україна” (далі — Орендар) 15.05.06 уклало з Державним комерційним підприємством (далі — Орендодавець) договір оренди складського приміщення для розміщення в ньому митного складу легкових автомобілів. Орендар отримав ліцензію на право відкриття митного складу і розпочав діяльність. У вересні—листопаді цього ж року почались регулярні дощі і виявилось, що 50 % даху приміщення протікає, вода залила частину автомобілів, що зберігалися на складі, а деякі — пошкодила, про що було складено акт, підписаний обома сторонами, і направлена претензія Орендодавцю. Орендар був змушений протягом трьох місяців

зменшити зберігання автомобілів на 50 % і, з дозволу Орендодавця, за свій рахунок здійснити капітальний ремонт даху.

15.12.06 Орендар отримав листа від Орендодавця, в якому повідомлялось, що Орендодавець вважає договір оренди таким, що припинив свою дію, оскільки Орендар протягом трьох місяців (вересень—листопад) не здійснював орендну плату. Орендар у відповідь заперечував законність такого рішення, посилаючись на те, що він з вини Орендодавця протягом трьох місяців не міг відповідно до умов договору оренди використовувати об'єкт оренди, через що зазнав збитків на суму, що перевищує орендну плату за цей період, витратив на ремонт даху суму у розмірі, що дорівнює розміру орендної плати за 6 місяців, і відповідні акти, претензії і рахунки-фактури у Орендодавця є. Орендодавець із запереченнями Орендара не погоджувався, посилаючись на те, що він як державне підприємство не має права змінювати умови договору оренди і не має грошей на відшкодування збитків і витрат, понесених Орендарем. Орендар звернувся до господарського суду.

Яке рішення повинен прийняти суд? Який порядок укладення, зміни та розірвання договору оренди? Які обставини можуть бути підставою для зміни орендної плати? Хто несе витрати на капітальний ремонт об'єкту оренди?

Задача

Варіант V

1. Порядок створення та припинення діяльності юридичної особи.
2. Право державної власності: поняття, способи виникнення (набуття) та порядок здійснення.

Задача

16-річний студент юридичного коледжу Дмитро назбирав 500 грн (100 грн — стипендія за два місяці, 300 грн — місячна заробітна плата за роботу на підприємстві влітку, 100 грн — зняв з рахунка на його ім'я у банку із суми, внесеної його батьками) і без дозволу батьків купив у свого однокурсника — 16-річного Максима — музичний центр із CD-програвачем.

Батьки Дмитра, довідавшись про це, зажадали розірвання договору купівлі-продажу як такого, що суперечить його інтересам. Батьки Максима, у свою чергу, також вимагали розірвання угоди, оскільки останній продав без відома батьків музикальний центр, подарований

ними на день його народження. Оскільки Дмитро і Максим проти розірвання договору заперечували, пояснюючи, що вони згідно зі статтями 32, 33 Цивільного кодексу України мають право укладати такі угоди і несуть за ним самостійну відповідальність. Батько Дмитра звернувся до суду з позовом про визнання договору купівлі-продажу недійсним на підставі ст. 222 Цивільного кодексу України.

Яке рішення повинен винести суд? Які наслідки визнання договору недійсним? Яким чином може бути вирішено проблему, якщо Дмитро чи Максим не зможуть реально виконати рішення суду?

Варіант VI

1. Поняття та правовий статус виробничого кооперативу.
2. Поняття, види та загальна характеристика договорів оренди (найму).

Задача

Батько і син Маленівські Станіслав і Михайло, відпочиваючи на лижній базі в горах, зранку відправились кататись на лижах, але на базу не повернулись. Пошукові заходи позитивних результатів не дали і їх знайти не вдалось.

Через два місяці дружина Михайла звернулась до суду з заявою про оголошення її чоловіка та його батька померлими, оскільки загальновідомо, що в день, коли вони пропали, в горах були зсуви снігу, від яких вони і могли загинути.

Яке рішення повинен прийняти суд? Яким чином відкриється спадщина, якщо суд задовольнить позовну вимогу і оголосить Маленівських Станіслава і Михайла померлими? Хто і після кого може бути закликаний до спадкування, якщо відомо, що на момент визнання їх померлими живими залишились непрацездатні мати, дружина і дочка Маленівського Станіслава, а також, крім дружини, син і дочка і внук Маленівського Михайла?

Варіант VII

1. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав. Цивільна відповідальність.
2. Речові права на чуже майно.

Задача

Товариство з обмеженою відповідальністю, засноване одним учасником, та фізична особа уклали договір про заснування відкритого

акціонерного товариства (ВАТ) і здійснили необхідні для проведення підписки на акції дії: зареєстрували в Держаній комісії з цінних паперів і фондового ринку України (ДКЦПФР) інформацію про підписку на акції, опублікували відповідне оголошення про проведення підписки і провели останню. Однак після закінчення терміну підписки виявилось, що підпискою покрито лише 60 % запропонованих акцій.

Чи дотримано порядок утворення ВАТ? Які наслідки таких результатів підписки? Чи можна продовжити термін підписки? Яке законодавство регулює ці питання? Чи є відмінності у правовому регулюванні цих питань нормами Господарського кодексу України та Цивільного кодексу України?

Варіант VIII

1. Терміни та позовна давність у цивільному праві.
2. Поставки: поняття, характеристика, правове регулювання і відмінність від договору купівлі-продажу.

Задача

6 червня 2004 р. між Товариством з обмеженою відповідальністю “Плаї” Лтд. (далі — Покупець) і Акціонерним товариством “Ювіком” (далі — Постачальник) було укладено договір постачання металобрухту на суму 10000 грн у термін до 6 липня 2004 р. Термін дії договору — до 31 грудня 2004 р. З метою виконання умови договору про попередню оплату товару Покупець отримав банківський кредит у сумі 10000 грн під 24 % річних і здійснив передоплату у визначений договором термін. Проте Постачальник не виконав умови договору і не доставив металобрухт. 10 липня 2004 р. Покупець направив Постачальнику претензію з вимогою виконати договір або повернути суму попередньої оплати 10000 грн, сплатити передбачений договором штраф у розмірі 5 % від вартості недоставленого металобрухту за кожен місяць не поставки, а також відшкодувати збитки у розмірі сплаченої банку суми відсотків за кредит. Постачальник на претензію не відповів. 6 березня 2005 р. Покупець звернувся до Господарського суду з позовною заявою з вимогою про стягнення з Постачальника суми попередньої оплати 10000 грн з урахуванням встановленого індексу інфляції 7 % та 3 % річних за 9 місяців за прострочення повернення попередньої оплати, штрафу — 4500 грн, відшкодування збитків внаслідок сплати відсотків банку — 1800 грн і неoderжаного

прибутку по 15 % за кожен місяць невиконання договору — 13500 грн. Суд задовольнив позовні вимоги за винятком: збитки внаслідок сплати відсотків банку задовольнив у сумі 1300 грн, а у сумі 500 грн відмовив на підставі того, що Покупець до позовної заяви додав тільки одне платіжне доручення на сплату відсотків банку у сумі 1300 грн. Постачальник звернувся з апеляційною скаргою на рішення суду з мотивів необґрунтованого завищення стягнутих сум штрафних санкцій та збитків. У відповіді на апеляційну скаргу Покупець проти доводів Постачальника заперечував, вказавши, що рішення суду про відмову у задоволенні позовних вимог у сумі 500 грн відсотків банку незаконне.

Як повинен вирішити справу апеляційний суд? Чи обґрунтовані апеляційні скарга і вимоги, що містяться у відзиві на неї?

Варіант IX

1. Правочини: поняття, види та загальна характеристика.
2. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого.

Задача

Ухвалою Господарського суду м. Києва від 7 листопада 2003 р. ЗАТ “Топгаз” визнано кредитором боржника — ТОВ “Прес-інформ-сервіс” з майновими вимогами у сумі 2964446 грн 96 к., затверджено реєстр вимог кредиторів, а також відмовлено у визнанні його кредитором в частині кредиторських вимог на суму 362830 грн 01 к., з них 233628 грн 87 к. — 3 % річних і 129 201 грн 14 к. — збитки від інфляції.

Постановою від 11 листопада 2004 р. Київський апеляційний господарський суд ухвалою місцевого суду залишив без змін.

Постановою Вищого господарського суду України постанову Київського апеляційного господарського суду залишено без змін.

ЗАТ “Топгаз” звернулося із касаційною скаргою на постанову Вищого господарського суду України до Верховного суду України з мотивів незаконності рішення суду про невиключення до суми кредиторських вимог відсотків річних і збитків від інфляції.

Чи підлягає задоволенню касаційна скарга? Який порядок і умови запровадження справи про банкрутство? Як визначається сума кредиторської заборгованості у справах про банкрутство?

Варіант X

1. Договір перевезення: поняття, види, характеристика та правове регулювання.
2. Спадкування за заповітом і за законом.

Задача

Громадянин Федорчук купив автомобіль “Sens” виробництва Запорізького автомобільного заводу в автосалоні “АвтоЗАЗ” (далі – Продавець). Протягом перших двох місяців йому довелося тричі звертатись до сервісного центру Продавця з приводу ремонту автомобіля. Після третього ремонту Федорчук, посилаючись на положення Цивільного кодексу України (надалі – ЦКУ), заявив Продавцю про відмову від договору і вимагав повернення сплаченої за автомобіль суми. Продавець відмовився виконати вимогу Федорчука пояснюючи це тим, що ЦКУ дійсно передбачено можливість відмови від договору купівлі-продажу і повернення грошей за товар у разі істотного порушення вимог щодо якості товару. Закон України “Про захист прав споживачів” (далі – Закон) в редакції від 01.12.05 поняття істотного порушення розглядає таким чином, що випадок з Федорчуком не може підпадати під це поняття. Оскільки ж Закон є спеціальним щодо якості товарів, положення, що містяться в ньому, мають пріоритет перед положеннями ЦКУ. Федорчук звернувся з позовом до суду.

Яке рішення повинен прийняти суд? Проаналізуйте, як регулюються зазначені відносини ЦКУ і Законом. У чому відмінності? Як правильно вирішити питання про пріоритетність цих актів?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і метод цивільного права.
2. Джерела цивільного права. Цивільне законодавство.
3. Поняття та види цивільних правовідносин.
4. Підстави виникнення цивільних правовідносин. Юридичні факти.
5. Цивільні права та межі їх здійснення.
6. Виконання цивільних суб'єктивних обов'язків.
7. Право на захист та види захисту цивільних прав та інтересів.
8. Відшкодування шкоди. Майнова та немайнова (моральна) шкода.

9. Поняття фізичної особи. Місце її проживання.
10. Цивільна правоздатність фізичної особи.
11. Поняття та види цивільної дієздатності фізичної особи.
12. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи та визнання фізичної особи недієздатною.
13. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою та оголошення фізичної особи померлою.
14. Поняття та ознаки юридичної особи.
15. Види юридичних осіб та їх організаційно-правові форми.
16. Підприємницькі товариства та їх види.
17. Порядок створення та державна реєстрація юридичної особи.
18. Припинення діяльності та ліквідація юридичної особи.
19. Поняття та види об'єктів цивільних прав. Речі як об'єкти цивільних прав.
20. Гроші та цінні папери як об'єкти цивільних прав.
21. Поняття, види та форма правочину.
22. Недійсність правочину. Правові наслідки недійсності правочину.
23. Поняття, види та підстави представництва. Довіреність.
24. Поняття та види позовної давності.
25. Поняття, зміст та види особистих немайнових прав.
26. Поняття, зміст та форми права власності.
27. Способи набуття і припинення права власності.
28. Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності.
29. Право власності на житло.
30. Право власності Українського народу, державна та комунальна власність.
31. Право приватної та спільної власності.
32. Захист права власності.
33. Поняття та види речових прав на чуже майно. Емфітевзис та суперфіцій.
34. Поняття, об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності.
35. Поняття, види зобов'язання та підстави його виникнення.
36. Сторони зобов'язання. Третя особа у зобов'язанні.
37. Загальні умови та порядок виконання зобов'язання. Забезпечення виконання зобов'язання.
38. Підстави та способи припинення зобов'язання.
39. Відповідальність за порушення зобов'язання та її підстави.

40. Відшкодування збитків, завданих порушенням зобов'язання. Збитки і неустойка.
41. Поняття та види договору.
42. Зміст і тлумачення договору. Свобода договору.
43. Укладення, зміна і розірвання договору.
44. Поняття, значення та види договору купівлі-продажу.
45. Елементи договору купівлі-продажу.
46. Роздрібна купівля-продаж.
47. Поняття, ознаки та правова природа договору поставки.
48. Зміст і порядок укладення договору поставки.
49. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу (договір енергопостачання).
50. Договір дарування. Пожертва.
51. Договір ренти.
52. Договір довічного утримання (догляду).
53. Поняття і предмет, загальна характеристика договору найму.
54. Користування річчю, переданою у найм. Ремонт та поліпшення речі, переданої у найм.
55. Припинення та розірвання договору найму. Переважні права наймача.
56. Прокат.
57. Найм (оренда) земельних ділянок.
58. Найм (оренда) транспортних засобів.
59. Найм житла.
60. Лізинг.
61. Поняття та види договору підряду.
62. Договір побутового підряду.
63. Будівельний підряд.
64. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт.
65. Поняття, види та термін договору про надання послуг.
66. Договір перевезення вантажу. Оформлення договору перевезення.
67. Договір перевезення пасажирів та багажу.
68. Договір транспортного експедирування.
69. Поняття та форма договору зберігання. Обов'язок прийняти річ на зберігання.
70. Зберігання на товарному складі. Складські документи.

71. Спеціальні види зберігання.
72. Договір доручення та договір комісії.
73. Поняття, форма та істотні умови договору управління майном.
74. Поняття, предмет, форма та істотні умови договору страхування.
75. Договір позики.
76. Кредитний договір. Комерційний кредит.
77. Договір банківського вкладу, його форма та види.
78. Форми розрахунків. Види безготівкових розрахунків.
79. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Ліцензійний договір.
80. Договір комерційної концесії (франчайзинг і франшиза).
81. Договір про спільну діяльність. Договір простого товариства.
82. Поняття та види недоговірних зобов'язань.
83. Правові засади відшкодування шкоди (деліктні зобов'язання).
84. Поняття, характерні ознаки та види спадкування.
85. Спадщина: поняття та загальна характеристика.
86. Спадкування за заповітом.
87. Заповідальний відказ. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою.
88. Спадкування за законом.
89. Порядок терміни прийняття спадщини. Наслідки пропущення терміну для прийняття спадщини.
90. Оформлення спадщини. Спадковий договір.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Амельченко В.* Сутність юридичної особи в сучасних умовах // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 2. — С. 27–29.
2. *Антологія української юридичної думки: У 6 т. Т. 6.* Цивільне право / Упоряд. Я. М. Шевченко, І. Б. Усенко, Г. П. Темченко, Т. І. Бондарук, С. Є. Морозова. — К.: Юрид. кн., 2003. — 584 с.
3. *Антонюк О.* Право на самозахист учасників цивільних правовідносин — ще один крок у напрямі ствердження людини найвищою соціальною цінністю // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 10. — С. 98–102.

4. *Багац Є.* Оцінка істотності (необхідності та достатності) деяких умов цивільно-правового договору // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 1. — С. 26–28.
5. *Батрак Н.* Організаційно-правова форма: важливі відкриття // Бухгалтерія. — 2005. — № 42. — С. 71–74.
6. *Безух О.* Неправомірне використання ділової репутації // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 5. — С. 24–27.
7. *Белюсов Е.* Сущність страхування (самостоятельность страхового договору) // Підприємництво, господарство і право — 2002. — № 2. — С. 23.
8. *Беляневич О. А.* Господарський договір та способи його укладання: Навч. посіб. — К.: Наук. думка, 2002. — 280 с.
9. *Беляневич О. А.* Допитання про недійсність господарських договорів // Вісник господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 200–207.
10. *Бервено С., Дзера О.* До питання реальності та консенсуальності цивільно-правових договорів // Юридична Україна. — 2005. — № 4. — С. 43–48.
11. *Боднар Т. В.* Загальні засади виконання цивільно-правових зобов'язань // Вісник господарського судочинства. — 2003. — № 4. — С. 169–174.
12. *Борисова В. И.* Понятие и признаки юридического лица // Проблемы законности. — 2000. — № 45.
13. *Боровська І.* Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля як цивільне особисте немайнове право: Історія виникнення, становлення і розвитку // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 4. — С. 44–48.
14. *Бурзель Ю.* Щодо встановлення верхньої межі відшкодування моральної (немайнової) шкоди // Право України. — 2003. — № 3. — С. 40–42.
15. *Вахонєва Т.* Набувальна давність як правовий інститут цивільного права: історія та сучасність // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 6. — С. 36–39.
16. *Великорода О.* Інститут довічного утримання в законодавстві країн СНД // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 2. — С. 67–69.

17. *Верховець А. А.* Про сплату процентів за ст. 625 Цивільного кодексу України // Вісник господарського судочинства. — 2005. — № 2.
18. *Виграненко І. Г.* До питання про поняття вини юридичної особи у сучасному цивільному праві // Економіка. Фінанси. Право. — 2006. — № 9. — С. 21–22.
19. *Винар Л.* Організаційно-правові форми юридичних осіб, заснованих державою // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 8. — С. 6–10.
20. *Винник О.* Нетрадиционные способы защиты прав акционеров (опыт Соединенных Штатов Америки) // Підприємництво, господарство і право. — 1997. — № 5. — С. 10 — 14.
21. *Винник О. М.* Господарські товариства і виробничі кооперативи: правове становище. — К.: Т-во “Знання”, 1998. — 309 с.
22. *Винник О. М., Щербина В. С.* Акціонерне право: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2000. — 543 с.
23. *Гардецька Н. О.* Поняття і види об’єктів цивільних прав // Вісник Верховного Суду України. — 2004. — № 3. — С. 37–39.
24. *Горбась Д.* Сутність здійснення суб’єктивного цивільного права // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 2. — С. 27–29.
25. *Грамацький Є.* Укладення договору зберігання за новим Цивільним кодексом України // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 11. — С. 114–118.
26. *Гурська Т.* Охорона здоров’я та репродуктивні права жінок: (цивільно-правовий аспект) // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 2. — С. 23–26.
27. *Довідник* зі штрафних санкцій у зведеній таблиці // Бізнес-консультант. — 2006. — № 1. — С. 20–29; № 2. — С. 18–21; № 11. — С. 28–39; № 12. — С. 16–23.
28. *Додонов В. Н.* Словарь гражданского права // В. Н. Додонов, Е. В. Каминская, О. Г. Румянцев; Под общ. ред. В. В. Залесского. — М.: ИНФРА-М, 1997. — 304 с.
29. *Домашенко О., Єфімов С.* Неустойка // Бізнес: Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. — 2004. — № 30. — С. 55–60.
30. *Дрішлюк А.* Агентський договір у цивільному праві України // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 3. — С. 37–39.

31. *Джунь В. В.* Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: Моногр. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: Юрид. практика, 2006. — 384 с.
32. *Ємельянчик С.* Послуга в цивільному праві // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 3. — С. 105–108.
33. *Єфімов О.* Тема 13. Об'єкти цивільних прав / О.Єфімов, А. Гулик // Бухгалтерія. — 2004. — № 12. — С. 60–65.
34. *Завальна Ж.* Об'єкт цивільних правовідносин // Юрид. Україна. — 2006. — № 7. — С. 36–39.
35. *Зобов'язальне право. Теорія і практика: Навч. посіб.* / За ред. проф. О. В. Дзери. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 900 с.
36. *Кисіль С.* Лізинг як специфічний вид цивільно-правових зобов'язань // Підприємництво, господарство і право. — 2000. — № 4. — С. 21–26; № 5. — С. 23–30; № 6. — С. 12–15.
37. *Іваненко Л. М.* Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів (покущів). — К.: Юмана, 1998. — 224 с.
38. *Ігнатенко В.* Правова характеристика відносин, що виникають із заповідального відказу і заповідального покладення // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 8. — С. 31–35.
39. *Ігнатенко В.* Публічна обіцянка винагорода без оголошення конкурсу // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 5. — С. 21–23.
40. *Калаур І.* Окремі аспекти застосування правових наслідків нікчемних і оспорюваних договорів // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 12. — С. 48–51.
41. *Клименко О. М.* Договір довічного утримання. — К.: Фурса, 2006. — 40 с.
42. *Козлова Н.* Правовая природа учредительных документов юридического лица // Хозяйство и право. — 2004. — № 1. — С. 55–74.
43. *Колесник В. В., Бичковський О. П.* Корпоратизація як форма приватизації: законодавчий аспект / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького АН України. — К., 1993. — 94 с.
44. *Кот О. О.* До питання про визнання недійсними угод, укладених з метою, суперечною інтересам держави і суспільства // Вісник господарського судочинства. — 2002. — № 4. — С. 177–182.
45. *Кохановська О.* Цивільно-правові аспекти реалізації інформаційних прав та виконання інформаційних обов'язків // Право України. — 2005. — № 4. — С. 88–91.

46. *Кохановська О.* Теоретичні проблеми захисту інформаційних правовідносин цивільним правом // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 7. — С. 3–6.
47. *Кочергина Е.* Организационно-правовая форма юридических лиц: генезис доктрин и подходов // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 1. — С. 36–39.
48. *Кузнецова О. А.* Принципы гражданского права: вопросы теории и практики // Правоведение. — 2005. — № 2. — С. 24–34.
49. *Куликова Л.* Обзор практики рассмотрения споров, связанных с возмещением ущерба, причиненного в результате дорожно-транспортного происшествия // Юридический мир. — 2004. — № 5. — С. 82–84.
50. *Кучер В.* Особливості визначення правочину таким, що порушує публічний порядок // Право України. — 2003. — № 12. — С. 106–110.
51. *Легка І.* Питання співвідношення положень ГК України та ЦК України про стягнення неустойки (штрафних санкцій) // Юридичний журнал. — 2004. — № 8. — С. 80–82.
52. *Легкая И.* Спорное положение о “трех процентах” // Юридическая практика. — 2004. — № 38. — С. 13–14.
53. *Львова І.* Квартирне питання: договірні варіанти його вирішення // Бухгалтерія. — 2006. — № 1. — С. 59–61.
54. *Майданик Р.* Особливості довірчого управління спільним майновим комплексом власників майнових сертифікатів // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 4. — С. 14.
55. *Мамутов В. К.* В чем беда и в чем вина цивилистов? // Экономика и право: Сб. науч. тр. — К.: Юринком Интер, 2003. — С. 483–487.
56. *Мамутов В. К.* Опыт раздельной кодификации и инкорпорации хозяйственного и гражданского права // Экономика и право: Сб. науч. тр. — К.: Юринком Интер, 2003. — С. 489–494.
57. *Матвійчук В. О.* Цивільно-правовий захист фактичного володіння // Держава і право. — К., 2006. — Вип. 31. — С. 302–307.
58. *Матвійчук В. К., Хар І. О.* Цивільне право України. Загальна частина. Практикум: Навч. посіб. — К.: КНТ, 2006. — 736 с.
59. *Мілаш В. С.* Підприємницькі договори в господарській діяльності. — Полтава: АСМІ, 2005. — 450 с.

60. *Міхно О.* Поняття та види підстав для припинення цивільно-правового договору // *Право України.* — 2004. — № 5. — С. 135–138.
61. *Мічурін Є.* Практика розгляду судами справ про визнання договорів відчуження нерухомості недійсними // *Юрид. журн.* — 2004. — № 3. — С. 96–99.
62. *Мічурін Є.* Практика розгляду судами справ про визнання договорів відчуження нерухомості недійсними // *Юрид. журн.* — 2004. — № 10. — С. 98–101.
63. *Нижинська І.* Причини виникнення відносин з відшкодування громадянину майнової шкоди, заподіяної посадовими особами органів дізнання і досудового слідства в системі органів внутрішніх справ України // *Підприємництво, господарство і право.* — 2003. — № 1. — С. 55–57.
64. *Онищенко Г.* Проблема встановлення межі здійснення суб'єктивного цивільного права // *Юрид. журн.* — 2006. — № 5. — С. 24–25.
65. *Панченко М.* Добросовісність, розумність і справедливість — правові засади цивільного права України // *Підприємництво, господарство і право.* — 2006. — № 12. — С. 147–150.
66. *Петренко О. Б.* Правова кваліфікація дій, що визнаються порушенням прав на винаходи, корисні моделі та промислові зразки // *Вісник господарського судочинства.* — 2004. — № 3. — С. 235–242.
67. *Підопригора О. А.* Речові права на чуже майно // *Українське комерційне право.* — 2004. — № 5. — С. 57–65.
68. *Посполітак В.* Правове визначення поняття цінних паперів. Ознаки та класифікація цінних паперів // *Юрид. журн.* — 2005. — № 1. — С. 92–102.
69. *Потильчак О. І.* Відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої незаконними діями службових осіб правоохоронних органів: Автореф. дис.... д-ра філософії права. — К., 2006. — 44 с.
70. *Потопальський С. С.* Правові проблеми розмежування недійсних та неукладених договорів // *Вісник господарського судочинства.* — 2005. — № 4. — С. 192–196.
71. *Потопальський С. С.* Правові проблеми визначення недійсним правочину, вчиненого представником з перевищенням повноважень // *Адвокат.* — 2005. — № 10. — С. 9–11.

72. *Право* власності в Україні: Навч. посіб. // О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, О. А. Підпригора та ін.; За заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К., 2000.
73. *Право* інтелектуальної власності: Академічний курс. — 2-ге вид. / За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. — К.: Ін Юре, 2002. — 672 с.
74. *Прилуцький Р. Б.* Проблеми кодифікації цивільного і господарського права // Проблеми кодифікації цивільного та господарського права: Зб. наук. ст.: За матеріалами Республ. наук.-практ. конф., 18 березня 2005, м. Київ / За заг. ред. Р. Б. Прилуцького. — К.: КиМУ, 2005. — С. 342–366.
75. *Пульнева О. С.* Договір дарування / О. С. Пульнева, Є. І. Фурса, С. Я. Фурса. — К.: Фурса, 2005. — 52 с.
76. *Пунда О.* Система немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи у законодавстві України // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 9. — С. 14–17.
77. *Рабінович П. М.* Права людини і громадянина: Навч. посіб. / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. — К.: Атіка, 2004. — 464 с.
78. *Резнікова В. В.* Проблема обмеження права фізичної особи на інформацію про стан здоров'я // Економіка. Фінанси. Право. — 2004. — № 4. — С. 31–34.
79. *Майданик Р.* Довірча власність у цивільному праві України (формування, порівняльний аналіз і поняття) // Українське комерційне право. — 2004. — № 5. — С. 37–56.
80. *Самойленко В.* Корпоративное поглощение по-украински // Юрид. практика. — 2004. — № 18. — С. 10.
81. *Сахарук Д.* Поняття та види форми правочину // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 12. — С. 43–47.
82. *Теньков С.* Коментар до Постанови Вищого господарського суду України від 13 липня 2004 р. у справі № 6/1 “Застосування положень нового цивільного і господарського законодавства до розгляду спорів про відступлення права вимоги” // Вісник господарського судочинства. — 2004. — № 4. — С. 133–141.
83. *Теньков С.* Визначення істотних умов договору у судовій практиці: нові підходи // Вісник господарського судочинства. — 2004. — № 4. — С. 150–154.

84. *Слободян С.* Обмеження дієздатності фізичних осіб: цивільно-правові проблеми: Коментарі та тлумачення законодавства // Юрид. журн. — 2004. — № 1. — С. 32–33.
85. *Спасибо-Фатеева І.* Проблеми перетворення державної власності і здійснення корпоративних прав держави // Вісник Академії правових наук України. — 2002. — № 4. — С. 94–105.
86. *Спасибо-Фатеева І. В.* Нікчемні правочини та їх наслідки // Вісник господарського судочинства. — 2004. — № 2. — С. 178–184.
87. *Спасибо-Фатеева І.* Оборотоzдатність об'єктів цивільних прав // Право України. — 2005. — № 6. — С. 34–37.
88. *Теньков С.* Договір позики: цивільно-правові та податкові аспекти // Юрид. вісник України. — 2000. — 24–30 серпня.
89. *Теньков С.* Проблемні питання судового розгляду спорів, що пов'язані із відшкодуванням збитків // Вісник господарського судочинства. — 2005. — № 2. — С.127–130.
90. *Укладення угод між юридичними особами в усній формі.* Науково-практичний коментар рішень та постанов господарських судів України // Вісник господарського судочинства. — 2003. — № 1.
91. *Хатнюк Н.* Юридична природа фіктивних та удаваних правочинів // Право України. — 2004. — № 4. — С. 37–41.
92. *Хлонь О.* Форс-мажор та непереборна сила: їх розмежування у цивільному праві // Право України. — 2005. — № 1. — С. 112–114.
93. *Цивільне право України: Підручник: У 2 кн.* / О. В. Дзера (керівник авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Кн. 1. — 736 с.
94. *Цивільне право України: Підручник: У 2-х кн.* / О. В. Дзера (керівник авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Кн. 2. — 640 с.
95. *Цивільний кодекс України: У 2 ч.: Наук.-практ. комент. Ч. 1* / Я. М. Шевченко. — К.: ІнЮре, 2004. — 692 с.
96. *Цивільний кодекс України: У 2 ч.: Наук.-практ. комент. Ч. 2* / Я. М. Шевченко.— К.: ІнЮре, 2004. — 962 с.
97. *Чукреев А. А.* Добросовестність в системі принципів громадянського права // Журн. рос. права. — 2002. — № 11. — С. 100–104.

98. *Юровська Г. В.* Правочини як підстава виникнення цивільних прав і обов'язків // Адвокат. — 2004. — № 4. — С. 15–18.
99. *Яворська О.* Проблеми виникнення права приватної власності за давністю володіння (набувальна давність) // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 1. — С. 33.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Цивільне право”.....	4
Зміст дисципліни “Цивільне право”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи.....	26
Варіанти контрольних робіт	27
Питання для самоконтролю.....	34
Список літератури	37

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *М. М. Соколовська*

Зам. № ВКЦ-3019
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП